Oświadczenie złożone
przez senatora Stanisława Pawlaka
na 32. posiedzeniu Senatu
w dniu 9 kwietnia 2025 r.

Oświadczenie skierowane do minister edukacji Barbary Nowackiej

Szkolnictwo zawodowe odgrywa kluczową rolę w gospodarce każdego kraju, dostarczając wykwalifikowanych pracowników do strategicznych sektorów przemysłu, energetyki, budownictwa, rolnictwa oraz usług. Do 2017 r. w Polsce funkcjonowały zasadnicze szkoły zawodowe, potocznie zwane zawodówkami. Reforma edukacji, do której doszło w 2017 r., nie tylko zlikwidowała gimnazja i przywróciła 8-klasową szkołę podstawową, lecz także przekształciła zasadnicze szkoły zawodowe w szkoły branżowe.

W Polsce przez lata szkolnictwo zawodowe było marginalizowane, co doprowadziło do poważnych braków kadrowych w wielu branżach. Obecnie w obliczu dynamicznych zmian technologicznych i rynkowych konieczna jest gruntowna modernizacja tego systemu oraz jego dostosowanie do współczesnych realiów.

Jednym z głównych wyzwań jest panująca wśród młodzieży opinia o nieatrakcyjności kształcenia zawodowego. Wciąż pokutuje przekonanie, że najlepszą drogą do sukcesu jest ukończenie liceum i studiów wyższych, podczas gdy w rzeczywistości wielu absolwentów szkół ogólnokształcących ma trudności ze znalezieniem dobrze płatnej pracy. Tymczasem przedsiębiorcy coraz częściej sygnalizują rosnące zapotrzebowanie na techników i fachowców, których po prostu brakuje na rynku pracy.

Współpraca biznesu ze szkołami i środowiskiem naukowym to niezbędny, kluczowy element, bez którego nie osiągniemy sytuacji obserwowanej na Zachodzie, gdzie rzemieślnik to dumny zawód, z którego ludzie czerpią satysfakcję i bardzo dobry dochód. Szkolnictwo zawodowe winno tworzyć warunki do nauczania przedmiotów technicznych z uwzględnieniem najnowszych technologii, na najnowocześniejszym sprzęcie. Młody człowiek, wchodząc na rynek pracy, musi wiedzieć, które technologie i procesy są najbardziej efektywne, żeby jego droga zawodowa od samego początku była nacechowana najwyższym poziomem profesjonalizmu.

Kolejnym problemem jest niedostosowanie programów nauczania do rzeczywistych potrzeb gospodarki. Wiele szkół zawodowych i techników kształci w zawodach, które nie odpowiadają obecnym trendom rynkowym, a absolwenci tych placówek często nie posiadają umiejętności wymaganych przez pracodawców. Sytuację pogarsza przestarzała infrastruktura edukacyjna. W wielu placówkach brakuje nowoczesnego sprzętu, a uczniowie nie mają dostępu do technologii wykorzystywanych w nowoczesnym przemyśle. Szkoły branżowe powinny przygotować uczniów do pracy w swojej specjalności. Liczba godzin praktycznych powinna być większa – 3 dni w tygodniu zajęć praktycznych u pracodawcy, 2 dni zajęć teoretycznych w szkole.

Istotnym wyzwaniem jest także niedobór wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej. Niskie wynagrodzenia sprawiają, że doświadczeni specjaliści z sektora przemysłowego czy energetycznego rzadko decydują się na pracę w szkolnictwie. W efekcie uczniowie są kształceni przez osoby, które często nie miały styczności z nowoczesnymi rozwiązaniami technicznymi. Od specjalistów wysokiej klasy, pracujących w przemyśle, wymaga się wykształcenia pedagogicznego, a jego brak wyklucza prowadzenie przez nich zajęć praktycznych.

Nie można również pomijać problemu przekwalifikowania dorosłych pracowników. Współczesny rynek pracy zmienia się niezwykle dynamicznie, a osoby, które tracą zatrudnienie w niektórych branżach, powinny mieć łatwy dostęp do programów umożliwiających im zdobycie nowych kompetencji. Obecnie jednak system kształcenia ustawicznego nie zapewnia wystarczających możliwości elastycznego zdobywania nowych kwalifikacji, co utrudnia proces przebranżowienia. Przykładem może być kształcenie zawodowe w obszarze odnawialnych źródeł energii. Szczególnie dotyczy to pracowników wygaszanych kopalń.

Mając na uwadze wskazane wyzwania, zwracam się z następującymi pytaniami.

1. Jakie działania podejmuje Ministerstwo Edukacji Narodowej, aby zwiększyć atrakcyjność szkolnictwa zawodowego i technicznego w Polsce?

2. Czy planowane są reformy programów nauczania w szkołach zawodowych, tak aby lepiej odpowiadały one na potrzeby dynamicznie zmieniającego się rynku pracy?

3. Czy rząd przewiduje dodatkowe wsparcie finansowe dla szkół zawodowych, w tym dofinansowanie

nowoczesnego sprzętu i laboratoriów technicznych?

4. Jakie kroki są podejmowane w celu rozwinięcia współpracy szkół zawodowych z przedsiębiorcami oraz rozwoju systemu dualnego?

5. Czy planowane są specjalne programy dla dorosłych, które ułatwią przekwalifikowanie się, zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych?

6. Jakie działania podejmie resort edukacji w celu zapewnienia wykwalifikowanych fachowców, potrzebnych do realizacji przemian energetycznych w najbliższych latach?

Uważam, że konieczna jest reforma szkolnictwa zawodowego w celu dostosowania systemu edukacji do realnych potrzeb rynku pracy i rozwijającej się gospodarki. Oczekuję odpowiedzi na zadane pytania oraz konkretnych propozycji działań w tym zakresie.

Stanisław Pawlak